

บทที่ 6

โครงการพัฒนาการศึกษาพิเศษที่สำคัญ

บทที่ 6

โครงการพัฒนาการศึกษาพิเศษที่สำคัญ

6.1 โครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพิเศษ

โครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพิเศษ เกิดขึ้นเนื่องจากการประชุมทางวิชาการของโครงการพัฒนาศึกษาอาเซียน ซึ่งมีประเทศในกลุ่มอาเซียน คือ ประเทศไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เป็นสมาชิก

การประชุมดังกล่าวเป็นการประชุมครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 25-30 พฤศจิกายน 2524 ณ กรุงจาร์กาดา มีประเทศสมาชิก 4 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย เข้าร่วมประชุมเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพิเศษ พอสรุผลการประชุมได้ดังนี้

1. การจัดทำหลักสูตรการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการแต่ละประเภทในกลุ่มอาเซียน ควรจะได้มีการพิจารณากันใหม่ ด้วยจุดมุ่งหมายเดียวกัน และควรนำเอาสื่อการเรียนที่มีอยู่มาปรับปรุงใช้ร่วมกันได้ด้วย
2. การวัดผลตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ควรจะต้องคำนึงถึงการสอนและการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับขนบธรรมเนียมของแต่ละประเทศ
3. ในการพัฒนาสื่อการสอน ควรจะจัดทำในหมู่ประเทศสมาชิก และมีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันด้วย
4. การจัดทำหลักสูตรในระดับวิทยาลัยครู และการเตรียมครูในกลุ่มประเทศอาเซียน ควรจะได้มีการนำมาพิจารณาปรับปรุงด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน และควรจะได้พิจารณาในเรื่องเครื่องอำนวยความสะดวกที่จะใช้ในการวัดผลด้วย
5. ในการวางแผนในการปรับปรุงหรือขยายงานควรจะนำผลของการวัดผลการเรียนการสอนมาพิจารณาด้วย

6. หากนโยบายของรัฐบาลประเทศใดเปิดโอกาสที่จะให้มีการเสนอแผนการปรับปรุงหลักสูตร ก็ควรจะริบจัดการโดยทันที

7. ในการจัดประชุมทางวิชาการ ควรจะเปลี่ยนสถานที่ ซึ่งจะทำให้ประเทศเจ้าภาพและประเทศสมาชิก ได้รับประโยชน์ยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย ซึ่งเป็นตัวแทนของประเทศไทย เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ได้เสนอแนวความคิด และแนวทางในการปฏิบัติต่อเนื่องของหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบในการบริหารการศึกษาพิเศษของประเทศไทย ดังนี้

1) กระทรวงศึกษาธิการ

- 1.1 ควรจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพิเศษแต่ละประเภท โดยใช้หลักสูตรปกติเป็นหลัก และจัดทำหลักสูตรเฉพาะประเภทเด็กพิการ
- 1.2 กำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพครูที่สอนเด็กพิเศษแต่ละประเภทในระดับฝึกหัดครู ทั้งด้านวิชาการและอาชีพ ให้สามารถสอนเด็กพิเศษได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ
- 1.3 จัดอบรมครูประจำการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีความรู้ทันต่อความต้องการที่จะสนองเด็กพิเศษ ให้ได้ผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตรแต่ละประเภท
- 1.4 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อผลิตสื่อการเรียนสำหรับเด็กพิเศษแต่ละประเภทให้สอดคล้องกับหลักสูตร
- 1.5 จัดทำแบบทดสอบมาตรฐาน โดยเฉพาะเพื่อวัดผลการเรียนรู้ของเด็กพิเศษแต่ละประเภทรวมทั้งการสอนของครู
- 1.6 ขยายงานการสอนเด็กพิเศษให้ครบทุกประเภท โดยเฉพาะการให้การศึกษาและให้ความรู้ด้านวิชาชีพพอที่เด็กพิเศษจะสามารถใช้ในการประกอบอาชีพได้
- 1.7 ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเด็กที่ต้องการศึกษาพิเศษและการขยายโรงเรียนการศึกษาพิเศษควรใช้ข้อมูลสถิติเปรียบเทียบหรือข้อมูลจากหน่วยงานที่ปฏิบัติการเพื่อเด็กพิเศษ เช่น พัฒนาการอำเภอ หรือสาธารณสุขจังหวัด แทนที่จะคอยสถิติจากสำนักงานสถิติแห่งชาติเพียงแห่งเดียว

- 1.8 ในการผลิตครู ทั้งระดับฝึกหัดครูและมหาวิทยาลัย ต้องมีวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ เป็นวิชาบังคับอย่างน้อย 1 วิชา
- 1.9 เพิ่มการเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชน เข้าใจ และสนใจการศึกษาพิเศษมากยิ่งขึ้น
- 2) กระทรวงสาธารณสุขและทบวงมหาวิทยาลัย
- 2.1 โรงเรียนแพทย์หรือสถาบันที่มีการฝึกบุคลากรทางสาธารณสุขควรให้นักศึกษามีโอกาสดูงานตามโรงเรียนที่จัดการศึกษาพิเศษ เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนสอนคนหูหนวก เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบถึงบริการด้านการศึกษาพิเศษ และวิธีการสอนของโรงเรียนพิเศษนั้น ๆ
- 2.2 แพทย์เฉพาะที่เกี่ยวกับความพิการประเภทต่าง ๆ ควรรู้จักโรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะทางเป็นอย่างดี เพื่อจะได้ส่งเด็กเข้ารับการศึกษา และให้ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียนนั้น ๆ
- 2.3 บุคลากรทางสาธารณสุขควรเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกเด็กพิเศษให้เข้าการศึกษาตามความเหมาะสม
- 2.4 บุคลากรทางสาธารณสุข นอกจากจะทำหน้าที่บำบัดรักษาแล้ว ควรเน้นให้เห็นความสำคัญของการป้องกันเหตุแห่งความพิการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันแก่ชุมชนด้วย
- 2.5 ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ แก่ครูการศึกษาพิเศษ เช่นครูโรงเรียนสอนคนตาบอด ควรจะรู้และเข้าใจโรคตาที่เป็นสาเหตุทำให้ตาบอด ตลอดจนโรคตาที่พบบ่อย ๆ ในโรงเรียนสอนคนตาบอด เพื่อจะได้แนะนำให้เด็กนักเรียนปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เพื่อถนอมสายตาก็ยังเหลืออยู่
- 2.6 เตรียมการผลิตครูการศึกษาพิเศษ ทุกประเภท โดยอาศัยบุคลากรจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ หรือจัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการและองค์การอื่น ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับบริการแก่คนพิการ

6.2 โครงการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษ

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษ ระหว่างวันที่ 25-27 กรกฎาคม พ.ศ. 2527 ณ โรงแรมซีวีว นักษะ จังหวัดชลบุรี มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 78 คนประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากคณะวิชาที่เกี่ยวข้องของสถาบันในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้แทนจากโรงเรียนและกรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนจากกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากสำนักงานประมาท ผู้แทนจากหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้แทนจากสื่อมวลชนที่ประชุม ได้พิจารณาเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษของเด็กพิการ 4 ประเภท สรุปผล ได้ดังนี้

(1) รูปแบบ

ก. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรจัดการศึกษาเป็น 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง การเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นโดยเฉพาะ

รูปแบบที่สอง การเรียนร่วมกับเด็กปกติ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นในประเทศที่พัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนา ส่วนใหญ่จะเน้นการจัดการศึกษาในรูปแบบที่สอง คือ การเรียนร่วมกับเด็กปกติ เนื่องจากสามารถกระจายการศึกษาไปได้ทั่วประเทศ ทำให้เด็กมีโอกาสได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น และเพื่อให้การศึกษาตามรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดตั้งศูนย์บริการการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. บริหารงานและติดต่อประสานงานกับโรงเรียนปกติ ซึ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นไปเรียนร่วม
2. เตรียมความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ตลอดจนกิจวัตรประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
3. เตรียมสื่อการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียน

4. ให้บริการสอนซ่อมเสริมโดยครูเดินสอน (itinerant teacher) และครูช่วยสอน (resource teacher)
 5. บริการที่พักและอาหารให้แก่ักเรียนที่มีปัญหาที่ไม่สามารถจะพักกับผู้ปกครองได้
 6. จัดชั้นพิเศษในศูนย์ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะอย่างของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
 7. เป็นหน่วยจัดอบรมครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนร่วม
- ข. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ควรจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังนี้

1. เด็กหูหนวก มี 2 รูปแบบ
 - 1.1 การเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะเด็กหูหนวก
 - 1.2 ชั้นพิเศษสำหรับเด็กหูหนวกในโรงเรียนปกติ
2. เด็กหูตึง มี 3 รูปแบบ
 - 2.1 การเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะเด็กหูตึง
 - 2.2 ชั้นพิเศษสำหรับเด็กหูตึงในโรงเรียนปกติ
 - 2.3 ชั้นปกติที่มีเด็กหูตึงเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

ในการจัดการศึกษาโดยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เรียนร่วมกับเด็กปกติในห้องเรียนแบบต่าง ๆ นั้น ควรมีการพิจารณาเตรียมการอย่างรอบคอบทั้งบุคลากร (ครูในโรงเรียนปกติและบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ) วัสดุครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอน และโครงการศึกษาของเด็กแต่ละคน

นอกจากนั้น ในการพิจารณารับเด็กเข้าเรียน คณะกรรมการซึ่งทำหน้าที่พิจารณารับเด็กและจัดโปรแกรมการเรียนให้เด็ก ควรมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กอย่างกว้างขวาง ไม่ควรยึดถือเฉพาะระดับการได้ยินหรือระดับสติปัญญาแต่เพียงด้านเดียว และสำหรับเด็กหูตึงเรียนร่วมกับเด็กปกติ ควรมีโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อเป็นแนวทางให้การช่วยเหลือเด็กแต่ละคนให้ได้ผลสูงสุด ดังนั้น ครูสอนซ่อมเสริมจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการดำเนินงานด้านนี้

ค. เด็กที่มีความพิการทางร่างกายและที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ ควรจัดการ

ศึกษาเป็น 3 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 การเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนสำหรับเด็กที่มีความพิการทางร่างกาย และมีความบกพร่องทางสุขภาพโดยเฉพาะ ประเภทประจำและไป-กลับ รวมกัน การจัดการ ศึกษาตามรูปแบบนี้ จัดสำหรับเด็กที่มีความพิการและมีปัญหาด้านการเรียนมาก ในแต่ละชั้นควรมี 2 ห้องเรียน เป็นอย่างน้อย ทั้งนี้เพื่อให้ครูที่สอนมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือร่วม ที่มจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รูปแบบที่ 2 การเรียนร่วมในโรงเรียนปกติการจัดการศึกษาตามรูปแบบนี้จัดสำหรับเด็กที่มีความพิการหรือมีปัญหาด้านการเรียนเพียงเล็กน้อย เพื่อให้การเรียนร่วมกับเด็กปกติมี ประสิทธิภาพ ควรดำเนินการ ดังนี้

1) พิจารณารูปแบบการเรียนร่วมทุกรูปแบบตั้งได้ สอนไว้แล้ว พร้อมทั้งกำหนดประ เภทของเด็กที่พิการทางร่างกายและที่มีความบกพร่องทางสุขภาพที่ควรได้รับการศึกษาตามรูป แบบที่เหมาะสม มีการเตรียมการจัดหาสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นที่จะทำให้การเรียนร่วมประสบผล สำเร็จ และให้ความสำคัญกับลักษณะของโรงเรียนที่จะพิจารณาเลือกให้เด็กเหล่านี้เข้าเรียน ร่วม

2) จัดโครงการฝึกอบรมครูสอนซ่อมเสริม ครูเดินสอนอย่างจริงจัง เพื่อสามารถให้ ความช่วยเหลือและประสานงานกับโรงเรียนที่เด็กพิการทางร่างกายและที่มีความบกพร่องทาง สุขภาพเข้าเรียนร่วมทุกโรงเรียน และถือเป็นนโยบายที่จะต้องมีการสอนซ่อมเสริม ครูเดินสอน ให้กับโรงเรียนที่อยู่ในโครงการเรียนร่วมทั้งในกรุงเทพฯ ทพมหานครและต่างจังหวัด

3) จัดโครงการฝึกอบรมครูปกติและบุคลากรของโรงเรียนที่เด็กเข้าเรียนร่วม ครู ปกติและบุคลากรของโรงเรียนปกติโดยเฉพาะผู้บริหารของโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่ จะทำให้การเรียนร่วมของเด็กเหล่านี้ประสบความสำเร็จ ทศนคติ ความร่วมมือและความเข้าใจ ของบุคคลเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็น ฉะนั้นการให้การอบรมหรือคำแนะนำจึงมีประโยชน์อย่างยิ่ง

4) ให้ความช่วยเหลือ และจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุง และตัดแปลงอาคาร สถานที่ให้กับโรงเรียนปกติที่มีเด็กเหล่านี้เข้าเรียนร่วม ผู้บริหารและครูโรงเรียนทั่วไปจะมีความกังวลมาก ถ้าจะต้องรับเด็กเหล่านี้เข้าเรียนร่วม ฉะนั้น คำแนะนำ คำอธิบาย และความช่วยเหลือ ในการที่จะปรับปรุงและตัดแปลงอาคาร สถานที่ให้โรงเรียน จะทำให้โรงเรียนพร้อมที่จะรับเด็กพิการเข้าเรียนร่วม และจัดโครงการเรียนร่วมอย่างต่อเนื่องและขยายงานได้

5) จัดตั้งแผนกผลิตวัสดุอุปกรณ์ และครุภัณฑ์พิเศษที่จำเป็นในการเรียนการสอนเด็กที่พิการทางร่างกาย และที่มความบกพร่องทางสุขภาพอื่น ซึ่งอาจจะเป็นแผนกในส่วนราชการ เกี่ยวข้องได้ก็ได้ เพื่อผลิต ตัดแปลงและปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่เด็กพิการและครูจัดทำวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับเด็กเหล่านี้ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่นและวัสดุราคาถูก

รูปแบบที่ 3 การเรียนนอกสถานศึกษา จัดให้สำหรับเด็กที่ไม่สามารถเรียนในสถานศึกษาได้ อาจจัดได้ 3 แบบ คือ

- 1) ชั้นเรียนพิเศษในโรงพยาบาล
- 2) สอนตามเตียงในโรงพยาบาล
- 3) การเรียนอยู่กับบ้าน โดยอาศัยสื่อการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ

ง. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดังนี้

1) เด็กปัญญาอ่อนระดับพอฝึกอบรมได้ (ระดับเชาวน์ปัญญา 35-49) ควรจัดเป็นโรงเรียน สถาบัน ที่เปิดสอนสำหรับเด็กเหล่านี้โดยเฉพาะ ประเภทประจำหรือไป-กลับ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อนระดับพอฝึกอบรมได้ ควรใช้หลักสูตรพิเศษและโปรแกรมการสอนสำหรับเด็กปัญญาอ่อนระดับนี้โดยเฉพาะ พร้อมทั้งมีสื่อการเรียนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา มีอุปกรณ์การฝึกและฟื้นฟูสมรรถภาพ

2) เด็กปัญญาอ่อนระดับพอเรียนได้ (ระดับเชาวน์ปัญญา 50-70) ควรจัดเป็น 2 รูปแบบคือ

- ก. การเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนสำหรับเด็กเหล่านี้โดยเฉพาะ ประเภทประจำ หรือ ไป-กลับ
- ข. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ หรือการเรียนร่วมกับเด็กปกติเป็นบางวิชา ประเภท ไป-กลับ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อนระดับพอเรียนได้ ควรใช้หลักสูตรพิเศษ โดยการปรับปรุงให้ง่ายและน้อยกว่าเด็กปกติให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งจัดสื่อการเรียนและกระบวนการสอนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอนแต่ละวิชา

3) เด็กเรียนช้า (ระดับเชาวน์ปัญญา 70-90) ควรจัดเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติและเรียนร่วมกับเด็กปกติเป็นบางวิชา ประเภทไป-กลับ

เพื่อให้การจัดการศึกษาเด็กเรียนช้าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรปรับปรุงหลักสูตรปกติ โดยใช้วิธีการสอนและวัตถุประสงค์เป็นบางวิชาให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก

(2) เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษ

ก. อาคารสถานที่ เช่น ขนาดของโรงเรียน ควรมีขนาดมาตรฐานของโรงเรียนทั่วไปโดยเพิ่มเนื้อที่ความจำเป็นและเหมาะสมกับความพิการแต่ละประเภท

ข. บุคลากร เช่น

- 1) อัตราส่วนครู
- 2) อัตราส่วนพี่เลี้ยง
- 3) ครูใหญ่ (ผู้บริหารการศึกษา)
- 4) ผู้ช่วยครูใหญ่
- 5) ครูปฏิบัติการสอน
- 6) ครูสนับสนุนการสอน

7) นักวิชาการเฉพาะ

8) บุคลากร

ค. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1) วัสดุอุปกรณ์พิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง 4 ประเภท

2) วัสดุอุปกรณ์ทั่วไป

ง. ครุภัณฑ์ เช่น ห้องเรียน ควรมีครุภัณฑ์ที่จำเป็นขั้นพื้นฐานเหมือนกับเด็กปกติ เช่น มีโต๊ะสำหรับนักเรียนและครู กระดานดำ ฯลฯ ส่วนที่ควรเพิ่มขึ้น คือ โต๊ะเรียน ซึ่งชนกันแล้วเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งซีก พร้อมเก้าอี้ โต๊ะสำหรับศึกษาค้นคว้า และทำงานรวมกัน กระดาษทราย และสำหรับเด็กพิการทางร่างกายและที่มีความบกพร่องทางสุขภาพบางคน ควรจะมีโต๊ะไว้สำหรับเด็กที่ใช้เก้าอี้รถเข็น โต๊ะยื่นสำหรับเด็กแต่ละคนด้วย

2.1 โรงเรียนที่เปิดสอนเด็กพิการและร่วมกับเด็กปกติ จัดไว้ 2 ลักษณะ คือ

2.1.1 เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ

ก. จำนวนนักเรียน ไม่เกิน 3 คนใน 1 ห้องเรียน และไม่ควรมากเกิน 15 คน ในโรงเรียนปกติที่มีนักเรียน 700 คน

ข. อาคารสถานที่ ใช้ร่วมกับเด็กปกติ และควรมีห้องตรวจการได้ยิน ห้องสอนพูด สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และมีทางลาดสำหรับเด็กที่พิการทางร่างกาย และที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ

ค. บุคลากร บุคลากรใช้ร่วมกับเด็กปกติแต่ควรมีบุคลากรพิเศษ ดังนี้

1. ครูสอนเพื่อการแก้ไขหรือซ่อมเสริม (resource room teacher)

2. ครูเดินสอน (itinerant or travelling teacher)

ง. วัสดุอุปกรณ์ ใช้ร่วมกับเด็กปกติ โดยเพิ่มอุปกรณ์พิเศษ ดังนี้

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

- stylus

- slate

- เครื่องมือเรขาคณิต
- กระดานกราฟ
- ไม้เท้า
- ลูกคิด
- เครื่องพิมพ์ดีดเบรลล์สำหรับครู

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

- เครื่องช่วยฟังเฉพาะตัว
- เครื่องสอนพูดระบบลูฟ
- เครื่องสอนพูดสนาามระบบ F.M. หรือ เครื่องบันทึกเสียงเป็นภาพ
เครื่องเสียง
- เครื่องบันทึกเสียงเพื่อฝึกพูด
- กระดาษเงาสำหรับฝึกอ่านริมฝีปากและฝึกพูด
- เครื่องตรวจสอบกกำลังแบตเตอร์
- กระจกสำหรับฝึกพูด
- เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ

3. เด็กที่พิการทางร่างกายและที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ

- ไม้ค้ำยัน
- ดินสอขนาดใหญ่
- เครื่องช่วยเดิน
- ไม้เท้า
- ที่เปิดหน้าต่างลิ้อ

4. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

- ใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกับเด็กปกติโดยไม่ต้องมีอุปกรณ์พิเศษ

จ. ครุภัณฑ์ทั่วไป ใช้ร่วมกับเด็กปกติ

2.1.2 จัดเป็นชั้นเรียนพิเศษ

ก. อาคารสถานที่ ใช้ร่วมกับเด็กปกติแต่ควรมีห้องตรวจการได้ยิน ห้องสอนพูด ห้องสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และมีทางลาดสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย และมีความบกพร่องทางสุขภาพ

ข. บุคลากร ใช้ร่วมกับเด็กปกติ แต่ควรมีบุคลากรเพิ่ม คือครูประจำชั้นซึ่งมีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กพิการ ครูสอนซ่อมเสริม ครูเดินสอน ครูสอนพูด

ค. วัสดุอุปกรณ์ ใช้ร่วมกับเด็กปกติ โดยเพิ่มอุปกรณ์พิเศษ ดังนี้

1) เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

- stylus
- เครื่องมือเรขาคณิต
- ไม้เท้า
- เครื่องพิมพ์ดีดเบรลล์สำหรับครู
- slate
- กระดานกราฟ
- ลูกคิด

2) เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

- เครื่องช่วยฟังเฉพาะตัว
- เครื่องสอนพูดระบบบลูฟ
- เครื่องสอนพูดสนามระบบ F.M. หรือเครื่องบันทึกเสียงเป็นภาพคลื่นเสียง
- เครื่องบันทึกเสียงเพื่อฝึกพูด
- เครื่องตรวจสอบกำลังแบตเตอรี่
- กระจกเงาสำหรับฝึกอ่านริมฝีปากและฝึกพูด

- ระนาดสำหรับฝึกพูด
 - เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ
- 3) เด็กที่พิการทางร่างกายและที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ
- ไม้ค้ำยัน
 - ดินสอขนาดใหญ่
 - เครื่องช่วยเดิน
 - ไม้เท้า
 - ที่เปิดหน้าต่างสไลด์
- 4) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- ใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกับเด็กปกติโดยไม่ต้องมีอุปกรณ์พิเศษ

ง. ครุภัณฑ์ทั่วไป ใช้ร่วมกับเด็กปกติ

นอกจากนี้ที่ประชุมยังมีข้อเสนอแนะดังนี้

ก. การจัดการศึกษา

- 1) ควรกระจายโรงเรียนการศึกษาพิเศษไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศอย่างทั่วถึง และเพียงพอกับความต้องการของเด็กแต่ละประเภท
- 2) ควรขยายการจัดการศึกษาพิเศษแบบให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ หรือจัดเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนเด็กปกติ ให้เพิ่มมากขึ้นทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค

ข. บุคลากร

- 1) ควรขออัตราบุคลากรการศึกษาพิเศษเพิ่มขึ้น เช่น ผู้ช่วยครู ครูสอนซ่อมเสริม ครูสอนพูด นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครูแนะแนว ครูฝึกอาชีพ เพราะยังขาดแคลนอยู่มาก
- 2) ควรจัดโครงการอบรมครูสอนซ่อมเสริม ครูเดินสอนอย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถช่วยเหลือ และประสานงานกับโรงเรียนที่เด็กพิการเข้าไปเรียนร่วมกับเด็ก

ปกติทุกโรงเรียน และถือเป็นนโยบายที่ต้องมีครูสอนซ่อมเสริม ครูเดินสอน ให้กับโรงเรียนที่อยู่ในโครงการเรียนร่วม ทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด

3) การให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกตินั้น ควรจะมีการพิจารณาเตรียมการอย่างรอบคอบทั้งบุคลากร (ผู้บริหารสถานศึกษา ครูในโรงเรียนปกติ และบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ) วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอนและโครงการศึกษาของเด็กแต่ละคน

ค. สื่อการเรียนการสอน

1) ควรจัดให้มี resource room ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น เช่น ห้องฝึกพูด ห้องกิจกรรมบำบัด ฯลฯ พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญประจำห้องเหล่านี้

2) จัดตั้งหน่วยผลิตวัสดุอุปกรณ์ และครุภัณฑ์พิเศษ ที่จำเป็นในการเรียนการสอน เพื่อผลิต ดัดแปลงและปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่เด็กพิการและครู พร้อมทั้งจัดทำวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับเด็ก โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้ประโยชน์จากวัสดุท้องถิ่น และวัสดุราคาถูก

ง. การส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง

1) ควรจัดโครงการอบรมและให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีและยอมรับสภาพความพิการ ข้อจำกัดและความสามารถของบุตรที่พิการของตนดีขึ้น และควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

2) จัดโครงการประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลด้านการศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะการเรียนร่วมกับเด็กปกติโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ เพื่อให้ชุมชน เข้าใจและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาพิเศษ

3) สนับสนุนให้เอกชน หรือมูลนิธิ เข้าร่วมลงทุนจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยรัฐจัดสรรอัตราค่าจ้างให้ พร้อมทั้งกำหนดวิธีการบริหารบุคลากร เช่น การกำหนดตำแหน่ง การบรรจุแต่งตั้ง การพิจารณาความดีความชอบ ฯลฯ ซึ่งจะมีผลทำให้การเรียนการสอนในโรงเรียนของเอกชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.3 โครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและรูปแบบของสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษ

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ของโครงการพัฒนาศึกษา กลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่างวันที่ 22-29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 ณ เมืองซีปายอง เรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและรูปแบบของสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษ 6 ประเภท ได้แก่ เด็กตาบอด เด็กหูหนวก เด็กที่มีร่างกายพิการ เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และเด็กปัญญาเลิศ รวมทั้งเด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน พอสรุปได้ดังนี้ :

1. ครูขาดความสามารถในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. ครูการศึกษาพิเศษมีความต้องการความรู้ในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวัดผลในระดับสูงขึ้น
3. ควรจัดให้มีโครงการหรือให้ความสนับสนุนในด้านการฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งควรให้ความรู้แก่ครูที่สอนเด็กปกติเพื่อจะได้มีความรู้เรื่องการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย
4. ควรมีการวางแผนและการจัดฝึกอบรมครูอย่างรัดกุม โดยที่แผนการฝึกอบรมครูควรมีข้อมูลมาจากความต้องการของครูโดยตรง
5. ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรระดับต่าง ๆ เช่นผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษ ศึกษาพิเศษ ครู หรือนักการศึกษา ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
6. ควรให้การสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ครูการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้เพื่อจะได้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ในด้านการศึกษาพิเศษ รวมทั้งให้เกิดการคิดค้นหาวิธีสอนต่าง ๆ แล้วนำเอาสื่อการสอนต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างถูกต้อง
7. การให้บริการด้านการศึกษาพิเศษ ไม่ควรกระทำซ้ำซ้อนกัน ให้ทำโดยการจัดตั้งหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นตัวแทนประสานงาน
8. ผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษาพิเศษควรได้รับสิ่งตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ให้หน่วยกิตเพิ่มในการศึกษาต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย หรือโดยการให้ความดีความชอบเป็น

เงินเพิ่มพิเศษ เป็นต้น

9. การบริหารงานด้านการศึกษาพิเศษ และให้บริการด้านการนิเทศการศึกษาควร ทำให้ ชัมแข็งยิ่งขึ้น

10. คำว่า "รูปแบบของการเรียนการสอน" นี้มีความหมายครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนการสอน กลวิธีต่าง ๆ หรือกลยุทธ์ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาช่วยในการสอนเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของการศึกษาที่ได้วางไว้

11. รูปแบบการเรียนการสอน ควรกำหนดไว้เพื่อการวัดผลความก้าวหน้า และพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่อง ทั้งควรมีการทบทวนขั้นตอนการเรียนการสอนและการใช้อุปกรณ์ตามลำดับขั้นตอนของบทเรียนนั้น ๆ ด้วย

12. การเลือกการใช้สื่อการเรียนการสอน ควรเลือกแบบมีหลักการ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของเด็ก มิใช่ขึ้นอยู่กับความพอใจของครูผู้สอน

13. หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดหาและผลิตสื่อการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เป็นเพราะหน่วยงานต่าง ๆ ผลิตหรือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ไว้แล้ว แต่โรงเรียนก็ยังไม่มียารายการสื่อการเรียนการสอนที่จะตรวจเช็คได้ หรือมีจะนั้นก็มียารายการสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

14. สื่อการเรียนการสอนควรจะเป็นสิ่งที่กระตุ้น ให้เด็กอยากเรียน มีความสัมพันธ์กับบทเรียน มีความทนทานปลอดภัย และมีความเหมาะสมที่จะช่วยพัฒนาสติปัญญาของเด็ก หรือพัฒนาการเคลื่อนไหวของร่างกาย ทั้งยังต้องเป็นผลดีต่อเด็กอีกด้วย

15. ในการเลือกและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ควรพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

15.1 ระดับของงานที่เด็กจะทำ

15.2 รูปแบบที่เด็กต้องการรับรู้

15.3 รูปแบบที่เด็กต้องการแสดงออก

15.4 เนื้อประเภทของกระบวนการทางการสอนภาษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

15.5 จำนวนของรูปแบบที่เกี่ยวข้องในด้านการสอนแต่ละครั้ง

15.6 เนื้อหาของการสอน

16. ควรมีแหล่งที่ให้บริการด้านการเรียนการสอน เพื่อช่วยเหลือให้บริการทางด้านวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่เดิมในห้องเรียน แล้วได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอีก
17. หลักสูตรสำหรับเด็กปัญญาเลิศ ในกลุ่มประเทศอาเซียน ควรจะเน้นและสอนต่อเนื่องในวิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งเด็กจะได้เจริญเติบโตขึ้นแล้วนำไปพัฒนาประเทศได้ตามเป้าหมายที่วางไว้
18. ควรสำรวจว่ามีแหล่งวิทยาการอะไรบ้างสำหรับเด็กปัญญาเลิศทั้งต้องทำการวิจัยหาความต้องการของเด็กเหล่านี้ด้วย
19. วางกลยุทธ์ในการสอน โดยเน้นให้มีการพัฒนาทางด้านความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์และควรมีได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบในการให้คำนิยามแก่ประชาชน ในการแยกกลุ่มเด็กปัญญาเลิศเป็นพิเศษทุกระดับ
20. ควรมีระบบการเผยแพร่ผลงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งควรจะลงมือกระทำโดยเร่งด่วน โดยผ่านทางวารสาร วิทยาสาร และสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ

6.4 โครงการอบรมครูการศึกษาพิเศษเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน การศึกษาพิเศษ ในด้านการผลิตสื่อ

โครงการดังกล่าวจัดขึ้นที่ ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในระหว่างวันที่ 23-31 ตุลาคม 2525 จำนวนครูผู้เข้ารับการอบรมครั้งนี้ 134 คน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้ความรู้พื้นฐานและให้เข้าใจปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาพิเศษแก่ครูการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อให้แนวทางและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการจัดการสอนเด็กพิการแก่ครูการศึกษาพิเศษ

3. เพื่อกระตุ้นแรงเร้าให้ครูการศึกษาพิเศษตื่นตัว และมีกำลังใจในการสอนเด็กพิการตามแนวทางและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ได้รับ
4. เพื่อให้ครูการศึกษาพิเศษ ได้มีโอกาสร่วมกันค้นคว้าหาความรู้ เรื่องวิธีการสอน และการจัดทำอุปกรณ์การสอนจากกิจกรรมประชุมกลุ่มศึกษา
5. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้การศึกษาฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

สรุปผลการอบรม ได้ดังนี้

1. ด้านเตาอบอด ควรจะได้ส่งเสริมการผลิตอุปกรณ์ที่จะเสริมการใช้หลักสูตร ให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ รวมทั้งหนังสืออักษรเบรลล์ และอุปกรณ์ที่ไม่สามารถผลิตได้ในประเทศไทยด้วย
2. ด้านปัญญาอ่อน เน้นเรื่องการผลิตอุปกรณ์ทางด้านดนตรี และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับ motor skill
3. ด้านความพิการทางร่างกาย ควรจัดประชุมสัมมนาเป็นประจำเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับการผลิต และใช้อุปกรณ์
4. ด้านหูหนวก ควรจะมีการปรับปรุงหลักสูตร และเพิ่มกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อส่งเสริมความพร้อมทางด้านภาษา
5. ด้านเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ ควรจะมีการจัดด้านกิจกรรมและเผยแพร่ต่อสาธารณชน ด้านการฟื้นฟูและป้องกันปัญหาทางสุขภาพจิต
6. ด้านเด็กปัญญาเลิศและผู้ที่มีความสามารถเฉพาะทาง ควรส่งเสริมให้เรียนอยู่ในชั้นปกติ และจัดสื่อให้เพียงพอและเหมาะสม

(ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย, 2529 : น. 12-25)